

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ได้จัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2549 โดยมีภารกิจสำคัญในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนางานโครงการหลวงและขยายผลการดำเนินงานโครงการหลวงไปยังพื้นที่สูงส่วนใหญ่ของประเทศ มีการนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบท สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก ในการพึ่งพาตนเอง ตลอดจนสามารถผสมผสานองค์ความรู้จากโครงการหลวงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และนวัตกรรมใหม่ของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการฟื้นฟูต้นน้ำลำธาร นับแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 สถาบันฯ ได้ดำเนินงานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงอย่างต่อเนื่อง เกิดองค์ความรู้มากมายที่กระจายอยู่ทั้งในเอกสารงานวิจัยและตัวบุคคล ไม่ว่าจะเป็น ประสบการณ์หรือวิธีปฏิบัติที่ดีที่ทำให้งานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงประสบความสำเร็จ ดังนั้น จึงควรมี การรวบรวม สังเคราะห์ข้อมูล และจัดเก็บองค์ความรู้ดังกล่าวอย่างเป็นระบบ เพื่อสะดวกต่อการเรียกใช้และ ป้องกันการสูญหายของข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้วย อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการดำเนินงานวิจัยจะเกิดขึ้น ก็ต่อเมื่อมีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างชัดเจนโดยกลุ่มเป้าหมาย การสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ และบูรณาการงานวิจัยและพัฒนา เป็นอีกหน้าที่หนึ่งที่สำคัญของการจัดการองค์ความรู้งานวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้ องค์ความรู้จากผลงานวิจัยเกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์)

การจัดการองค์ความรู้งานวิจัย ได้เริ่มดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 โดยได้รวบรวม องค์ความรู้จากผลงานวิจัยที่ผ่านมาของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 – 2556 จำนวนทั้งสิ้น 369 โครงการ และสังเคราะห์ข้อมูลและองค์ความรู้จากงานวิจัยที่จำเป็นต่อ การพัฒนาพื้นที่สูงและการนำไปใช้ประโยชน์ จำนวน 7 โครงการ ได้แก่ กาแฟอาราบิก้า ไม้ผล ไม้ดอก ข้าว เหมพ ชีวภัณฑ์ และการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและการจัดการธาตุอาหารพืช อีกทั้งได้จัดทำ แผนจัดการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาพื้นที่สูง โดยกำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้ งานวิจัยได้ 3 ด้าน คือ การจัดทำฐานข้อมูลงานวิจัย การถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้งานวิจัย และ การนำเข้าองค์ความรู้และพัฒนาบุคลากร รวมถึงการติดตามและประเมินผลการนำองค์ความรู้จากงานวิจัยไป ใช้ประโยชน์ โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรที่นำองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่โครงการหลวงและ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 4 โครงการ ได้แก่ กาแฟอาราบิก้า (พื้นที่ : ป่าเมี่ยง ดินตก วาวี) ไม้ผล (พื้นที่ : ห้วยเป้า) ชีวภัณฑ์ (พื้นที่ : ห้วยเป้า) และการจัดการธาตุอาหารพืช (พื้นที่ : โป่งคำและบ่อเกลือ) นอกจากนี้ ได้ดำเนินการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยในแต่ละกลุ่มงาน จำนวน 19 ครั้ง มี ผู้เข้าร่วมการประชุมทั้งสิ้น 370 ราย

สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ได้ดำเนินงานต่อเนื่องโดยจัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการองค์ ความรู้งานวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่สูง ประกอบด้วยองค์ความรู้จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ 1) วิธีการตัดแต่งกิ่งกาแฟอาราบิก้าที่สามารถเพิ่มผลผลิตกาแฟได้ 20% 2) วิธีการใช้จิบเบอเรลลิก แอซิด (GA₃) ในการปลิดผลอ่อน พันธุ์ Beauty Seedless 3) วิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวท้องถิ่นที่บริสุทธิ์ 4) ชีวภัณฑ์ป้องกัน โรคเหี่ยวเหี่ยว (B10) 5) ชีวภัณฑ์ป้องกันโรคหลังการเก็บเกี่ยว (B15) 6) วิธีการจัดการธาตุอาหารเพื่อเพิ่ม ผลผลิตข้าวไร่ (สูตรปุ๋ย) 7) การปลูกข้าวโพดไม่ไผ่พรวนร่วมกับการปลูกพืชตระกูลถั่ว 8) การปลูกเหมพภายใต้ ระบบควบคุม 9) การผลิตเมล็ดพันธุ์เหมพ (พันธุ์รับรอง) ที่มี THC ต่ำกว่าระดับที่กฎหมายกำหนด และ

10) ผลิตภัณฑ์เจลแต้มสิวซึ่งมีส่วนผสมของน้ำมันหอมระเหยจากตะไคร้ต้นและมะแขว่น โดยได้จัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยให้กับเจ้าหน้าที่สำนักวิจัยและสำนักพัฒนา จำนวน 4 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 256 ราย จัดทำสื่อเผยแพร่องค์ความรู้จากงานวิจัย ประเภทโปสเตอร์ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ การใช้ GA₃ ในการปลิดผลอ่อนพันธุ์ Beauty seedless ผลิตภัณฑ์จากผลงานวิจัยสำหรับการปลูกพืชเพื่อลดการใช้สารเคมีบนพื้นที่สูง และการจัดการธาตุอาหารเพื่อเพิ่มผลผลิตพืช สำหรับพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง 10 พื้นที่ ส่วนการจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้งานวิจัย ได้รวบรวมผลงานวิจัยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 เพิ่มเติมอีก 81 โครงการ ทำให้ผลงานวิจัยที่รวบรวมได้ทั้งหมดตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 – 2557 มีจำนวน 450 โครงการ ทั้งนี้ได้ส่งมอบรายงานผลงานวิจัยให้กับสำนักพัฒนา จำนวน 323 โครงการ และส่งมอบผลงานวิจัยที่มีการดำเนินงานในพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวงให้กับฝ่ายวิจัยและศึกษาดูงานต่างประเทศ มูลนิธิโครงการหลวง จำนวน 193 โครงการ เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานวิจัยให้มีการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป นอกจากนี้ ได้ร่วมกับกลุ่มงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ ในการสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้วยการจัดฝึกอบรมภายในสถาบันและร่วมฝึกอบรมกับหน่วยงานภายนอก จำนวน 11 ครั้ง มีผู้ได้รับการฝึกอบรมทั้งสิ้น 52 ราย

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 การจัดการองค์ความรู้งานวิจัยได้ดำเนินการ ทั้งในส่วนของการจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้งานวิจัย การจัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการองค์ความรู้งานวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่สูง และการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรสำนักวิจัย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง และเพื่อเป็นการรวบรวมและจัดเก็บผลงานวิจัยที่ผ่านมาให้เป็นระบบมากขึ้น ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างงานวิจัยและพัฒนา ซึ่งจะช่วยพัฒนางานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ และกลุ่มเป้าหมายสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้งานวิจัย
- 1.2.2 เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการองค์ความรู้งานวิจัย
- 1.2.3 เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และบูรณาการงานวิจัยให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่สูง

1.3 ขอบเขตการดำเนินงาน

- 1.3.1 จัดทำระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้งานวิจัย 1 ฐานข้อมูล
- 1.3.2 จัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการองค์ความรู้งานวิจัย 1 แผนงาน
- 1.3.3 จัดกิจกรรมสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และบูรณาการงานวิจัยให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่สูง 5 ครั้ง